EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 04 30
COM(2020) 162 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Ketvirtoji metinė ataskaita dėl Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės

Turinys

Turinys 1
1. Įvadas 2
1.1. Turkija ir pabėgėlių krizė 2
1.2. ES reagavimas į krizę ir Priemonės nustatymas 3
2. Priemonės veikimas 4
3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis 5
4. Programavimas 5
5. Priemonės įgyvendinimas 7
6. Stebėsena ir vertinimas 12
7. Auditas 14
8. Ryšių palaikymas ir matomumas 15
9. Išvados ir tolesni veiksmai 16

1. Įvadas

Pagal 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimo[1] dėl Sąjungos ir valstybių narių veiksmų derinimo taikant koordinavimo mechanizmą – pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę (toliau – Sprendimas) 8 straipsnio 1 dalį Komisija reguliariai informuoja Europos Parlamentą ir Tarybą apie Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės (toliau – Priemonė) įgyvendinimą. Sprendimo 8 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai kasmet teikia Priemonės įgyvendinimo ataskaitą. Pirmoji metinė Priemonės įgyvendinimo ataskaita paskelbta 2017 m. kovo mėn.[2] Joje buvo aprašyta Priemonės veikla, pirmieji su jos įgyvendinimu susiję veiksmai, stebėsena, vertinimo sistema ir susijusi ryšių palaikymo veikla. Antroji ir trečioji ataskaitos buvo paskelbtos atitinkamai 2018 m. kovo mėn.[3] ir 2019 m. balandžio mėn.[4]

Šios ketvirtosios ataskaitos galutinė data yra 2020 m. vasario mėn. pabaiga. Todėl joje nenurodyti 2020 m. kovo mėn. įvykiai, apie juos bus pranešama kitų metų ataskaitoje.

1.1. Turkija ir pabėgėlių krizė

Turkija dėl savo geografinės padėties yra svarbi pabėgėlių ir migrantų priėmimo ir tranzito šalis. Dėl precedento neturinčio asmenų, į Turkiją atvykstančių daugiausia dėl Sirijoje ir Irake vykstančių konfliktų, skaičiaus ši šalis yra suteikusi prieglobstį maždaug 4 mln. pabėgėlių – daugiausia visame pasaulyje. Tarp jų yra 3,6 mln. registruotų pabėgėlių iš Sirijos[5] ir 370 000 registruotų pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų daugiausia iš Afganistano, Irako, Irano ir Somalio[6] [7]. Nors Turkija ir toliau deda palankiai vertintinas pastangas priimti daug pabėgėlių ir migrantų, jiems padėti ir suteikti prieglobstį, toks didelis jų skaičius daro didelį poveikį priimančiosioms bendruomenėms. Užsitęsusi priverstinė pabėgėlių iš Sirijos migracija Turkijoje kelia problemų, susijusių su pabėgėlių, migrantų ir priimančiųjų bendruomenių socialine sanglauda.

Turkija ir toliau labai stengiasi išlaikyti priimtus beveik keturis milijonus pabėgėlių ir patenkinti jų poreikius. Turkija pakartojo savo įsipareigojimą įgyvendinti 2016 m. kovo mėn. ES ir Turkijos pareiškimą[8] ir atliko svarbų vaidmenį užtikrinant veiksmingą migracijos srautų valdymą palei Rytų Vidužemio jūros maršrutą. Nors neteisėta migracija iš Turkijos 2019 m. padidėjo, Pareiškimas toliau davė konkrečių rezultatų mažinant neteisėtų ir pavojingų kelionių Egėjo jūra skaičių ir gelbstint gyvybes.

---

[1] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimas C(2015) 9500 dėl Sąjungos ir valstybių narių veiksmų derinimo taikant koordinavimo mechanizmą – pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę – su pakeitimais, padarytais Komisijos sprendimu C(2016) 855, 2016 2 10.

[2] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/170302_facility_for_refugees_in_turkey_first_annual_report.pdf

[3] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/14032018_facility_for_refugees_in_turkey_second_annual_report.pdf

[4] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/com_2019_174_f1_communication_from_commission_to_inst_en_v5_p1_1016762.pdf

[5] 2019 m. gruodžio 31 d. buvo užregistruota 3 576 370 sirų, kuriems suteikta laikinoji apsauga; šaltinis – Turkijos Migracijos valdymo generalinis direktoratas: https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27

[6] https://www.unhcr.org/tr/en/unhcr-turkey-stats

[7] Turkijos prieglobsčio sistema ypatinga tuo, kad šalis 1951 m. Ženevos konvencijos 1967 m. Niujorko protokolą pasirašė su išlyga. Tai reiškia, kad didžioji dauguma pabėgėlių Turkijoje negali prašyti suteikti visateisį pabėgėlio statusą, o tik sąlyginį pabėgėlio statusą, pagal kurį, jei jis suteikiamas, būti šalyje leidžiama iki tol, kol pripažintas pabėgėlis perkeliamas į trečiąją šalį.

[8] https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/

1.2. ES reagavimas į krizę ir Priemonės nustatymas

2015 m. Europos Sąjunga ir jos valstybės narės nusprendė sustiprinti politinius ir finansinius įsipareigojimus remti Turkijos pastangas suteikti prieglobstį pabėgėliams. Reaguodama į ES valstybių narių raginimą skirti daugiau papildomų lėšų pabėgėliams Turkijoje remti, Komisija 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimu, iš dalies pakeistu 2016 m. vasario 10 d.[9] ir 2018 m. kovo 14 d. ir liepos 24 d., nustatė Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę. Priemonė – tai mechanizmas, kuriuo koordinuojamas tiek ES biudžete numatytų lėšų, tiek papildomų valstybių narių įnašų, į ES biudžetą įtrauktų kaip išorės asignuotosios pajamos, telkimo procesas. Valstybės narės politiškai įsipareigojo skirti nacionalinius įnašus pagal ES valstybių narių ir Europos Komisijos bendrą susitarimą, kurį 2016 m. vasario 3 d. patvirtino valstybių narių vyriausybių atstovai ir kuris buvo atnaujintas sudarant susitarimą dėl Priemonės antrosios dalies[10]. Bendruoju susitarimu taip pat nustatyta sąlygų sistema. Priemonės pirmajai daliai (2016–2017 m.) buvo skirta iš viso 3 mlrd. EUR. 3 mlrd. EUR – tai papildoma suma: prieš pradedant įgyvendinti Priemonę Komisija, reaguodama į Sirijos pabėgėlių krizę, Turkijai jau buvo skyrusi 345 mln. EUR[11], dvišalę pagalbą taip pat teikia valstybės narės[12]. Papildomi 3 mlrd. EUR buvo skirti Priemonės antrajai daliai (2018–2019 m.), taigi, iš viso Priemonei skirta 6 mlrd. EUR. Priemonę pradėta įgyvendinti 2016 m. vasario 17 d., surengus pirmąjį Priemonės iniciatyvinio komiteto posėdį. Po šio posėdžio Komisija netrukus sudarė sutartis dėl pirmųjų Priemonės projektų.

2016 m. kovo 18 d. Europos Sąjungos valstybių narių ir Turkijos vadovai dar kartą patvirtino įsipareigojimą įgyvendinti bendrą veiksmų planą ir susitarė dėl papildomų priemonių, kuriomis labiau sutvirtintų Turkijos ir ES ryšius ir spręstų migracijos krizę[13]. Turkija ir Europos Sąjunga pripažino, kad reikia imtis papildomų skubių ir ryžtingų pastangų. Konkrečiau tariant, 2016 m. kovo 18 d. ES ir Turkijos pareiškime (toliau – Pareiškimas) raginama, *inter alia*, nutraukti neteisėtą migraciją iš Turkijos į ES suardant neteisėtu žmonių gabenimu besiverčiančių asmenų verslo modelį ir suteikiant gyvybe rizikuojantiems migrantams kitokią alternatyvą, taip pat paspartinti Priemonės įgyvendinimą.

2019 m. veiksmai, kuriais įgyvendinamas Pareiškimas, ir toliau atliko svarbų vaidmenį užtikrinant, kad ES ir Turkija veiksmingai ir bendrai spręstų migracijos problemas. Nors neteisėta migracija iš Turkijos 2019 m. padidėjo, Pareiškimas toliau davė konkrečių rezultatų mažinant neteisėtų ir pavojingų kelionių Egėjo jūra skaičių ir gelbstint gyvybes.

2019 m. iš Turkijos į ES iš viso atvyko 83 333 asmenys. Tai – 47 proc. daugiau, palyginti su 2018 m., kai iš Turkijos į ES atvyko 56 560 asmenų. Nustatyta, kad didžioji dauguma asmenų atvyko į Graikiją. 2019 m. į Graikiją jūra ir sausuma iš viso atvyko 73 626 asmenys – 54 proc. daugiau negu 2018 m. (47 915). 2019 m., palyginti su 2018 m., sausuma atvyko 15 proc. mažiau asmenų (13 456), tačiau jūra – 87 proc. daugiau (60 151). Vis dėlto bendras 2019 m. Rytų Vidužemio jūros maršruto

[9] 2016 m. vasario 10 d. Komisijos sprendimas C(2016) 60/03 dėl Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės, kuriuo iš dalies keičiamas 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimas C(2015) 9500.

[10] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf

[11] 2013–2015 m. pagal įvairias išorės finansavimo priemones, t. y. Humanitarinės pagalbos priemonę (HUMA), Pasirengimo narystei paramos priemonę (PNPP) ir priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), taip pat įvairius ES patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje (EUTF), įgyvendinamus veiksmus, sutelktas finansavimas.

[12] Nuo krizės pradžios ES sutelkė visas turimas politines ir humanitarines priemones Sirijos gyventojams remti – kartu su ES valstybėmis narėmis buvo sutelkta 17 mlrd. EUR humanitarinės pagalbos, paramos vystymuisi, ekonominės paramos ir paramos stabilizavimui.

[13] https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/

neteisėtų migrantų skaičius tebėra gerokai mažesnis negu 2015 m. šiuo maršrutu jūrą kirtusių neteisėtų migrantų skaičius (885 386)[14].

Toliau vykdomi perkėlimai iš Turkijos į ES pagal Pareiškime nustatytą schemą „1:1“[15]. Bendras nuo 2016 m. balandžio 4 d. pagal ES ir Turkijos pareiškimą perkeltų asmenų skaičius (2019 m. gruodžio mėn. duomenimis) yra 25 560 (iš jų 2019 m. – 7 020), o 1 995 migrantai buvo grąžinti į Turkiją pagal ES ir Turkijos pareiškimą (iš jų 2019 m. – 189) ir 601 – pagal Graikijos ir Turkijos dvišalį protokolą. Savanoriška humanitarinio priėmimo programa – tai dar viena supaprastinta perkėlimo į ES programa, numatyta pagal ES ir Turkijos pareiškimą. 2017 m. Turkija ir ES valstybės narės patvirtino programos standartines veiklos procedūras. ES ir Turkijos pareiškime nustatyta, kad programa bus pradėta įgyvendinti, kai Turkijos ir ES siena nebebus neteisėtai kertama arba bent tokių atvejų nuolat bus žymiai mažiau. Komisija nuolat ragina valstybes nares pradėti įgyvendinti Savanorišką humanitarinio priėmimo programą.

2. Priemonės veikimas

Priemonė yra koordinavimo mechanizmas, kuriuo naudojantis galima greitai, veiksmingai ir efektyviai telkti ES pagalbą pabėgėliams Turkijoje. Priemone užtikrinamas kuo didesnis esamų ES finansavimo priemonių, pavyzdžiui, humanitarinės pagalbos ir (arba) paramos vystymuisi, sutelkimas, siekiant visapusiškai ir suderintai patenkinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių poreikius[16].

Priemonės iniciatyvinis komitetas teikia strateginės gaires dėl prioritetų, remtinų veiksmų rūšių, skirtinų sumų ir sutelktinų finansavimo priemonių, taip pat, kai tinkama, dėl sąlygų, susijusių su Turkijos įsipareigojimų pagal 2015 m. lapkričio 29 d. ES ir Turkijos bendrą veiksmų planą[17] (toliau – Bendras veiksmų planas) vykdymu. 2019 m. – ketvirtaisiais Priemonės įgyvendinimo metais – buvo surengti du iniciatyvinio komiteto posėdžiai: gegužės 17 d. ir gruodžio 9 d.

Pagrindiniai Priemonės įgyvendinimo principai yra sparta, efektyvumas ir veiksmingumas, taip pat patikimo finansų valdymo užtikrinimas. Taip pat svarbūs aspektai yra Priemonės intervencinių veiksmų tvarumas ir bendra Turkijos institucijų atsakomybė. Prioritetinės pagalbos teikimo sritys nustatomos remiantis išsamiu ir nepriklausomu poreikių vertinimu[18], itin daug dėmesio skiriant pažeidžiamoms grupėms. Poreikių vertinimas buvo atnaujintas 2018 m.[19]

Priemone koordinuojamos šių išorės finansavimo priemonių[20] – humanitarinės pagalbos[21], Europos kaimynystės priemonės[22], vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės[23], Pasirengimo narystei

[14] Frontex https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/
[15] Remiantis ES ir Turkijos pareiškimu, jei vienas siras iš Graikijos salų grąžinamas į Turkiją, kitas siras iš Turkijos perkeliamas į ES, atsižvelgiant į JT pažeidžiamumo kriterijus.
[16] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 2 straipsnis „Priemonės tikslai“.
[17] Žr. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 su pakeitimais, padarytais Komisijos sprendimu C(2016) 855, 5 straipsnio 1 dalį.
[18] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2016_needs_assessment_.pdf
[19] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf
[20] Europos kaimynystės priemonės ir vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės įnašai buvo atitinkamai perkelti Pasirengimo narystei paramos priemonei ir ES patikos fondui ir pagal šias priemones panaudoti. Iš esmės visi įnašai į Priemonės biudžetą, skirti ES patikos fondui (iš PNPP ir mažesniu mastu iš vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės), buvo panaudoti nehumanitarinei pagalbai teikti.
[21] Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos, OL L 163, 1996 7 2, p. 1.
[22] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 232/2014, kuriuo sukuriama Europos kaimynystės priemonė (OL L 77, 2014 3 15, p. 27).
[23] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 233/2014, kuriuo nustatoma vystomojo bendradarbiavimo finansavimo priemonė (OL L 77, 2014 3 15, p. 44).

paramos priemonės[24] ir priemonės, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos[25], – lėšos. Sąjungos biudžeto lėšomis finansuojamos priemonės įgyvendinamos laikantis jos finansinių taisyklių ir reglamentų, taikomų tiek tiesioginio, tiek netiesioginio valdymo srityje.

Pagalbos įgyvendinimas priklausys nuo to, ar Turkija griežtai laikysis Bendru veiksmų planu ir Pareiškimu prisiimtų įpareigojimų.

3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis

Bendras Priemone koordinuojamas biudžetas yra 6 mlrd. EUR, sutelkti dviem dalimis. Pagal pirmąją dalį organizuojami projektai baigiami vykdyti iki 2021 m. vidurio, pagal antrąją dalį – iki 2025 m. vidurio (dauguma projektų bus baigti anksčiau). Visas veiklos lėšas įsipareigota skirti pagal abi dalis.

Pirmajai daliai skirta 3 mlrd. EUR, iš jų 1 mlrd. EUR skirtas iš ES biudžeto, o 2 mlrd. EUR skyrė valstybės narės[26]. Panašiai antrajai daliai skirta 3 mlrd. EUR – 2 mlrd. EUR iš ES biudžeto, o valstybės narės skyrė 1 mlrd. EUR[27].

Kalbant apie ES biudžeto lėšas, iš 1 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų, skirtų 2016–2017 m., 2016 m. buvo sutelkta 250 mln. EUR, o 2017 m. – 750 mln. EUR. Iš 2 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų, skirtų 2018–2019 m., 2018 m. buvo sutelkta 550 mln. EUR, o likusi suma – 2019 m.

Kalbant apie valstybių narių įnašus, pagal pirmąją dalį 2016 m. valstybės narės Priemonės biudžetui skyrė 677 mln. EUR, 2017 m. – 847 mln. EUR, 2018 m. – 396 mln. EUR, o 2019 m. – 80 mln. EUR. Pagal antrąją dalį 2018 m. valstybės narės skyrė 68 mln. EUR, 2019 m. – 202 mln. EUR, o likusius mokėjimus planuojama atlikti iki 2023 m. Pagal Finansinio reglamento 21 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunktį valstybių narių įnašai, kaip išorės asignuotosios pajamos, tiesiogiai pervedami į ES biudžetą ir priskiriami Pasirengimo narystei paramos priemonės ir humanitarinės pagalbos biudžeto eilutėms.

Valstybių narių įnašų į Priemonės biudžetą mokėjimo rodiklis iš esmės ir toliau atitinka Priemonės išmokų, kurioms tie įnašai naudojami, rodiklį.

4. Programavimas

Atnaujinto poreikių vertinimo[28] ataskaitoje nustatomi prioritetiniai poreikiai ir likusios veiksmų sprendžiant pabėgėlių problemą spragos, taip pat pateikiamas vertingas antrosios Priemonės dalies programavimo vadovas. Joje daroma išvada, kad pagrindinės prioritetinės sritys ir toliau yra apsauga, pagrindiniai poreikiai ir pragyvenimo šaltiniai, sveikatos priežiūra, švietimas ir savivaldybių infrastruktūra.

Atnaujintame Strateginiame koncepcijos dokumente[29] siekiama nustatyti Priemonės antrosios dalies programavimo ir įgyvendinimo strateginę programą, itin daug dėmesio skiriant tokiems pagrindiniams tikslams kaip įtrauktis ir savarankiškumas. Dokumente patvirtinta būtinybė užtikrinti glaudžią

[24] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 231/2014, kuriuo nustatoma Pasirengimo narystei paramos priemonė (OL L 77, 2014 3 15, p. 11).
[25] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 230/2014, kuriuo nustatoma priemonė, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (OL L 77, 2014 3 15, p. 1).
[26] Bendro valstybių narių įnašų pasiskirstymo apžvalga pateikta adresu https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/02/03/refugee-facility-for-turkey/.
[27] https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/
[28] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf
[29] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_facility_strategic_concept_note.pdf

valdžios institucijų, vystymosi ir humanitarinės pagalbos priemonių sąveiką, kad užsitęsusios krizės sąlygomis būtų galima surasti tvaresnius ir ilgalaikius sprendimus ir juos taikyti jau baigus įgyvendinti Priemonę ir išmokėjus 6 mlrd. EUR. Tai reiškia, kad įgyvendinant Priemonę reikalingas strateginis perėjimas nuo humanitarinės pagalbos prie paramos vystymuisi. Itin daug dėmesio skiriama pastangoms teikti tvarią socialinę ir ekonominę paramą ir užtikrinti pragyvenimo galimybes, taip pat stiprinti priimančiųjų bendruomenių gebėjimus apgyvendinti pabėgėlius, kartu didinant socialinę sanglaudą. Baigusios įgyvendinti Priemonę, Turkijos institucijos ir Komisija siektų užtikrinti pagal Priemonę įgyvendinamų projektų tvarumą. Be to, Turkijos nacionalinė sistema turėtų būti parengta perimti pagal Priemonę teikiamos pagalbos įgyvendinimo funkcijas, kad būtų užtikrinami tvarūs sprendimai ir lygios galimybės naudotis teisėmis ir paslaugomis.

Rengiant antrosios dalies programas buvo siekiama atsižvelgti į 2018 m. lapkričio mėn. Europos Audito Rūmų paskelbtoje specialiojoje ataskaitoje dėl Priemonės[30] pateiktas rekomendacijas (taip pat žr. tolesnį skyrių „Auditas“). Audito Rūmai ypač pabrėžė būtinybę parengti bendrą strategiją Priemonės humanitarinės pagalbos ir vystymosi komponentams sutelkti, kad būtų galima anksčiau pereiti nuo pagal Priemonę teikiamo finansavimo prie nacionalinių valdžios institucijų atsakomybės ir užtikrinti, kad įgyvendinant Priemonę pasiekti rezultatai būtų tvarūs ir pasibaigus jos įgyvendinimo laikotarpiui.

Atsižvelgdama į 2019 m. gegužės mėn. iš Iniciatyvinio komiteto gautą pritarimą ir liepos mėn. gautą Pasirengimo narystei paramos priemonės (PNPP) valdymo komiteto teigiamą nuomonę, Komisija priėmė Specialiąją priemonę dėl sveikatos priežiūros, apsaugos, socialinės bei ekonominės paramos ir savivaldybių infrastruktūros, kurios bendra suma yra 1,41 mlrd. EUR[31] ir kuri finansuojama pagal Priemonės vystymosi komponentą. Taip Komisija įgijo galimybę pradėti derybas dėl tam tikrų pagal antrąją dalį finansuotinų veiksmų (žr. toliau pateiktą aprašymą pagal prioritetines sritis). Šia pagal Priemonės vystymosi komponentą įgyvendinama priemone iš viso 500 mln. EUR[32] suma buvo papildyta Specialioji priemonė dėl švietimo, kurią Komisija buvo priėmusi 2018 m. liepos mėn. ir kuri buvo iš dalies pakeista 2018 m. gruodžio mėn.

2019 m. spalio mėn. Pasirengimo narystei paramos priemonės (PNPP) valdymo komitetas gavo teigiamą nuomonę dėl pagal Priemonę vykdomos paramos priemonės, kad į ją ir toliau būtų įtraukti intervenciniai veiksmai, susiję su stebėsena ir vertinimu, auditu ir ryšių palaikymu. Priemonė buvo oficialiai patvirtinta 2019 m. lapkričio mėn. ir jos biudžetas siekė 11,34 mln. EUR. Pagal ją turėtų būti numatyta tęsti veiklą, pradėtą pagal paramos priemonę, finansuojamą pagal pirmąją dalį, ir į šią veiklą turėtų būti įtraukti ir pagal antrąją dalį planuojami ir įgyvendinami projektai.

Pagal Priemonės humanitarinį komponentą 2018 m. Humanitarinės pagalbos įgyvendinimo plano lėšas – 50 mln. EUR – buvo iki galo įsipareigota skirti dešimčiai sveikatos priežiūros ir apsaugos sričių veiksmus apimančių projektų, dėl kurių buvo sudarytos sutartys. Humanitarinės pagalbos paketo likutinę sumą įsipareigota skirti pagal 991,88 mln. EUR[33] sudarantį 2019 m. Humanitarinės

[30] Europos Audito Rūmų ataskaita pateikiama adresu: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_LT.pdf

[31] 2019 m. liepos 18 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl specialiosios priemonės dėl sveikatos priežiūros, apsaugos, socialinės bei ekonominės paramos ir savivaldybių infrastruktūros pagal Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę priėmimo, Briuselis, 2019 7 18, C(2019) 5454 *final*.

[32] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/amendment_c_2018_8254_f1_commission_implementing_decision_en_v3_p1_1001796.pdf

[33] Likusią humanitarinės pagalbos paketo dalį sudaro administracinės ir priežiūros išlaidos, kurios nėra įtrauktos į Humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planus (HPĮP).

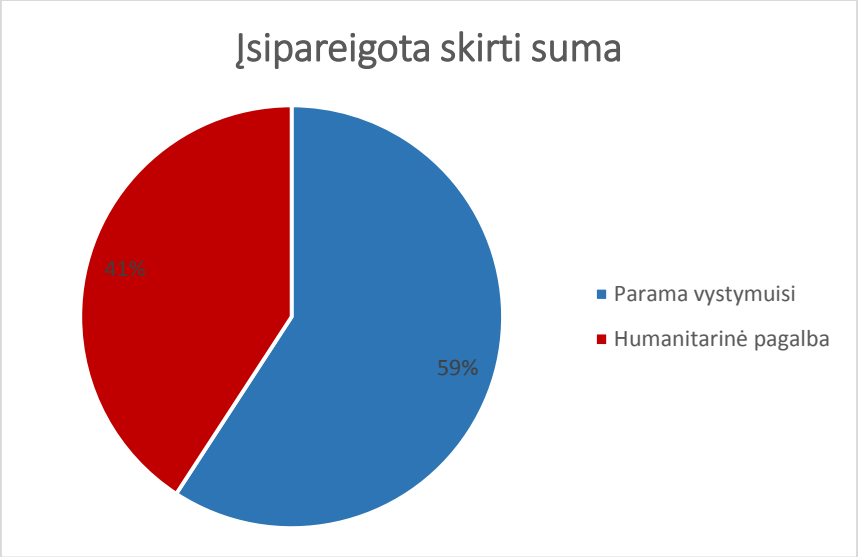
pagalbos įgyvendinimo planą ir dėl 972 mln. EUR jau sudarytos sutartys, t. y., be kita ko, pratęsta dabartinė Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistema (ESSN 2) ir pasirašyta nauja sutartis dėl ESSN 3, kurią turėtų būti pradėta įgyvendinti 2020 m. balandžio mėn. Likusioji 19,50 mln. EUR suma atidėta kaip atsarginiai pajėgumai, iš kurių būtų galima finansuoti naujų pabėgėlių iš Sirijos antplūdžio valdymo priemones. Kadangi 2019 m. atsarginiai pajėgumai nebuvo panaudoti, sutartis dėl šios sumos turėtų būti sudaryta pirmaisiais 2020 m. mėnesiais. Taip turėtų būti užbaigtas antrosios dalies programavimas.

2019 m. gruodžio 31 d. duomenimis, Komisija yra skyrusi visą Priemonės veiklos paketą; iš bendros 6 mlrd. EUR sumos sutartys yra sudarytos dėl 4,7 mlrd. EUR, iš jų 3,2 mlrd. EUR yra išmokėta.

5. Priemonės įgyvendinimas

Priemonė įgyvendinama kaip humanitarinė pagalba ir parama vystymuisi. Pagal pirmąją dalį atitinkamiems komponentams skirta maždaug 1,4 mlrd. EUR ir 1,6 mlrd. EUR. Kadangi Sirijos krizė užsitęsė, pagal antrąją dalį atliekamais intervenciniais veiksmais daugiausia dėmesio skiriama socialinės ir ekonominės paramos veiklai ir pragyvenimo galimybių kūrimui. Pagal antrąją dalį 1,04 mlrd. EUR skirta humanitarinei pagalbai, o 1,9 mlrd. EUR – paramai vystymuisi.

Visos Priemonės humanitarinės pagalbos ir paramos vystymuisi lėšos paskirstomos taip:

Išsamios informacijos galima gauti iš internete pateiktos projektų lentelės[34].

Svarbu pažymėti, kad pagal Priemonę teikiama parama yra grindžiama projektais. Išmokamos lėšos daug priklauso nuo sutarčių dėl Priemonės intervencinių veiksmų sudarymo ir jų įgyvendinimo pažangos.

Ypatingas dėmesys skiriamas pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams iš kitų šalių nei Sirija. Įgyvendinant intervencinius veiksmus pagal Priemonę, visada siekiama įtraukti pabėgėlius priimančias vietos bendruomenes.

Humanitarinė pagalba teikiama pažeidžiamiausiems pabėgėliams, skiriant nuspėjamą ir orią paramą pagrindiniams poreikiams patenkinti ir apsaugai suteikti. Taip pat šalinamos paslaugų teikimo spragos pasitelkiant specializuotas sveikatos priežiūros ir švietimo srities agentūras ir partnerius, vykdančius

[34] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/facility_table.pdf

veiklą ekstremaliųjų situacijų atvejais. ES teikiama humanitarinė pagalba grindžiama 2007 m. Europos konsensusu dėl humanitarinės pagalbos[35], kuriame nustatyta, kad ES, kaip humanitarinės pagalbos teikėja, laikosi humanitarinių humaniškumo, neutralumo, nešališkumo ir nepriklausomumo principų, kaip nurodyta SESV 214 straipsnyje ir Reglamente (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos[36,37].

Pagal Priemonės pirmosios ir antrosios dalies humanitarinį komponentą, pasitelkiant 19 partnerių, iš viso įgyvendinti 64 projektai. Šiais projektais siekiama patenkinti būtinuosius Turkijoje esančių pažeidžiamiausių pabėgėlių poreikius, užtikrinti jų apsaugą, švietimą ir sveikatos priežiūrą. Visi pirmosios dalies projektai jau užbaigti, išskyrus penkis 2020 m. baigiamus projektus. Įgyvendinant pirmąją dalį humanitarinei pagalbai skirta ir sutartimis patvirtinta apie 1,4 mlrd. EUR (išmokėta 1,3 mlrd. EUR), o įgyvendinant antrąją dalį sutartimis patvirtinta 1,022 mlrd. EUR (2019 m. gruodžio 31 d. duomenimis, išmokėta 590 mln. EUR).

Parama vystymuisi padeda patenkinti ilgalaikius pabėgėlių poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra, švietimu ir socialiniu bei ekonominiu vystymusi, ypač kiek tai sietina su galimybėmis naudotis viešosiomis paslaugomis ir pragyvenimo galimybėmis, taip pat savivaldybių infrastruktūra. Be to, teikiant paramą vystymuisi daug dėmesio skiriama pažeidžiamoms grupėms ir į intervencinius veiksmus integruojamas lyčių aspektas, pavyzdžiui, tokie klausimai kaip moterų ir mergaičių apsauga nuo seksualinio smurto ir smurto dėl lyties ir galimybių naudotis lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugomis didinimas.

Pagal Priemonės vystymosi komponentą įgyvendinant 26 projektus (jų sutartys buvo sudarytos pagal pirmąją dalį) ir toliau daroma nemaža pažanga. Iš šių projektų penkiolika įgyvendinami iš Europos Sąjungos regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, skiriant iš viso 293 mln. EUR, kartu taip pat skiriamas asignavimas, administruojamas tiesiogiai pagal Pasirengimo narystei paramos priemonę[38].

Iš visos 1,6 mlrd. EUR sumos, paramai vystymuisi skirtos pagal pirmąją dalį, įgyvendinimo partneriams išmokėta 1,59 mlrd. EUR[39]. Pagal antrą Priemonės dalį sutarčių sudaryta dėl daugiau negu 700 mln. EUR, 165 mln. EUR jau išmokėta.

Pagal abi Priemonės dalis finansuojamos paramos programavimo ir įgyvendinimo pažanga, tenkanti kiekvienai prioritetinei sričiai, yra tokia:

Švietimas

Pagal Priemonės humanitarinį komponentą toliau sėkmingai įgyvendinama Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programa (angl. CCTE). Pagal Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programą remiamas pabėgėlių vaikų priėmimas į mokyklas ir mokyklų lankymas, kas du mėnesius skiriant pabėgėlių šeimoms išmokas su sąlyga, kad moksleiviai reguliariai lankys mokyklą. Antroji Sąlyginio

[35] Tarybos ir valstybių narių vyriausybių atstovų bendras pareiškimas.
[36] 1996 m. birželio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos.
[37] Europos Komisijos teikiama humanitarinė pagalba grindžiama metiniais konkrečių šalių humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planais (HPĮP). Komisijos ir jos partnerių bendradarbiavimo humanitarinės pagalbos srityje sistema yra nustatyta Komisijos finansiniais ir administraciniais pagrindų susitarimais su tarptautinėmis organizacijomis ir partnerystės pagrindų susitarimais su nevyriausybinėmis organizacijomis.
[38] Pagal Priemonę Pasirengimo narystei paramos priemonės lėšos administruojamos laikantis Finansinio reglamento antros dalies IV antraštinės dalies taisyklių dėl išorės veiksmų ir paties reglamento taikymo taisyklių.
[39] Į šią sumą įskaičiuotos išmokos pagal ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, įgyvendinamus projektus, kurie dar nėra įtraukti į ES biudžetą.

pinigų pervedimo švietimui programa (angl. CCTE 2), pagal kurią iki 2019 m. pabaigos buvo remiama daugiau kaip 500 000 pabėgėlių vaikų, turi būti įgyvendinama iki 2020 m. spalio mėn. Humanitarinei pagalbai skirtu finansavimu pagal Priemonės pirmąją ir antrąją dalis taip pat buvo remiamas neformalusis švietimas ir mokyklos nelankančių vaikų priėmimas į mokyklas. Taigi, švietimui ekstremalių situacijų atvejais įsipareigota skirti daugiau kaip 180 mln. EUR.

Kalbant apie paramą vystymuisi, pirmoji tiesioginė dotacija Nacionalinio švietimo ministerijai[40], skirta didinti Sirijos vaikų integraciją ir jų galimybes gauti aukštos kokybės išsilavinimą, baigta išmokėti 2019 m. gegužės mėn., tačiau tęsiama pagal projektą „PIKTES II[41]“, kuriam numatytas 400 mln. EUR biudžetas. Šis projektas turėtų būti įgyvendinamas iki 2021 m. gruodžio mėn. Pagal projektą PIKTES buvo pasamdyti daugiau kaip 4 000 turkų kalbos mokytojų, kad jie galėtų mokyti kalbos daugiau kaip 230 000 vaikų, o daugiau kaip 52 000 moksleivių suteikta galimybė užpildyti mokslo spragas ir gauti papildomą mokymą. 2019 m. birželio mėn. duomenimis, mokymus baigusių švietimo darbuotojų skaičius pasiekė daugiau kaip 170 000. Apie 5 000 darbuotojų buvo remiami darbo užmokesčiu ar skatinamosiomis priemonėmis. Pagal Priemonę įgyvendinant „PIKTES II“ projektą toliau gerinamas Sirijos moksleivių dalyvavimas švietimo sistemoje, švietimo įstaigų ir darbuotojų veiklos pajėgumas ir švietimo kokybė.

Pagal pirmąją dalį du projektai iš šešių, įgyvendinamų ES patikos fondo 120 mln. EUR bendromis lėšomis (daugiausia skiriamomis profesiniam rengimui ir mokymui (PRM), taip pat aukštajam mokslui), įgyvendinami toliau ir turėtų būti užbaigti iki 2020 m.

Veiksmingos pažangos pasiekta atnaujinant mokyklas – daugiau kaip 900 mokyklų iš tikslinių 970 mokyklų dabar yra aprūpintos įranga ir suremontuotos. Vyksta mokyklų statyba – statomos 45 mokyklos. Pagal Priemonės antrąją dalį numatyta papildoma 100 mln. EUR vertės švietimo infrastruktūra. Po to, kai ES delegacija Turkijoje pateikė kvietimą teikti pasiūlymus, rugpjūčio mėn. su *KfW* buvo pasirašyta sutartis dėl maždaug dešimties pradinių ir vidurinių mokyklų, 170 vaikų darželių ir vieno visuomenės švietimo centro statybos. Be to, ES patikos fondo lėšomis toliau vykdomas 40 mln. EUR vertės švarios energijos projektas, kuriuo siekiama aprūpinti mokyklas energija – pastatyti dvi saulės elektrines ir 120 mokyklų stoginius kolektorius.

Apsauga

Pagal Priemonės humanitarinį komponentą buvo remiamas pabėgėlių registravimas ir tikrinimas siekiant legalizuoti jų statusą Turkijos Migracijos valdymo generaliniame direktorate[42] ir palengvinti jiems sąlygas gauti socialines paslaugas. Pagal pirmąją dalį šiam tikslui, įskaitant apsaugos integravimą, buvo skirta beveik 185 mln. EUR. Pagal antrąją dalį daugiau kaip 75 mln. EUR sutelkta nuolatiniam pabėgėlių registravimui ir jų statuso atnaujinimui remti, taip pat siekiama pagerinti jų galimybes naudotis specializuotomis apsaugos paslaugomis ir valdžios teikiamomis socialinėmis paslaugomis.

Įgyvendinant ES patikos fondo lėšomis finansuojamą vystymosi komponentą buvo padedama priimti pabėgėlius bendruomenių centruose ir toliau nukreipti pažeidžiamus pabėgėlius tinkamoms paslaugoms Turkijoje gauti. 2019 m. liepos mėn. priėmus Specialiąją priemonę, šio dokumento rengimo metu buvo deramasi dėl 20 mln. EUR tiesioginės dotacijos Darbo, šeimos ir socialinių paslaugų ministerijai, šia dotacija turėtų būti pagerinamas prevencijos ir apsaugos socialinių paslaugų teikimas pažeidžiamiausiems pabėgėliams ir priimančiųjų bendruomenių nariams.

[40] Projekto pavadinimas – „PIKTES – Sirijos vaikų integracijos į Turkijos švietimo sistemą skatinimas“.
[41] Sirijos vaikų integracijos į Turkijos švietimo sistemą skatinimas (PIKTES II).
[42] Turkijos Vidaus reikalų ministerijos Migracijos valdymo generalinis direktoratas.

Sveikata

Kadangi sveikatos priežiūros paslaugų teikimas vis labiau remiamas pagal Priemonės vystymosi komponentą, pagal antrąją dalį humanitarinės pagalbos partneriai šiuo metu teikia ribotą skaičių mobiliųjų paslaugų (kuriomis siekiama reaguoti į skubius pirminės sveikatos, įskaitant lytinę ir reprodukcinę sveikatą, priežiūros poreikius) ir specialiųjų paslaugų, pvz., psichikos sveikatos, psichosocialinės paramos ir fizioterapijos / fizinės reabilitacijos paslaugų. Tikimasi, kad prioritetinėje sveikatos priežiūros srityje iki 2020 m. pabaigos bus visiškai pereita prie vystymosi programavimo.

Pagal vystymosi komponentą tiesioginė dotacija „SIHHAT“[43] Sveikatos apsaugos ministerijai turėtų būti teikiama iki 2020 m. lapkričio mėn. Iki 2019 m. pabaigos veikiančių migrantų sveikatos priežiūros centrų skaičius pasiekė 176 ir buvo pasamdytas 3 181 sveikatos priežiūros darbuotojas. Projektų įgyvendinimo tempas yra patenkinamas, šioje srityje pasiekta apčiuopiamų rezultatų. SIHHAT projekto sritis buvo aiškiau apibrėžta siekiant palengvinti galimybes migrantų sveikatos priežiūros centruose teikti specializuotas paramos paslaugas, pvz., psichikos sveikatos ir psichosocialinės paramos, fizinės terapijos ir reabilitacijos paslaugas, taip pat integruoti apsaugos paslaugų teikimą (anksčiau šios paslaugos buvo remiamos pagal humanitarinės pagalbos komponentą). Tuo pačiu metu ES patikos fondo lėšomis įgyvendinamas Pasaulio sveikatos organizacijos projektas – pagal jį teikiama parama migrantų sveikatos priežiūros specialistų mokymo centrams, vykdomi mokymai Sirijos medicinos darbuotojams, dirbti migrantų sveikatos priežiūros centruose sertifikuojami Sirijos gydytojai ir slaugytojai. 2020 m. vasarą turėtų būti pradedama teikti 210 mln. EUR dotaciją Sveikatos apsaugos ministerijai (SIHHAT 2), šiuo metu vyksta derybos dėl sutarties. Šia dotacija turėtų būti ne tik užtikrinamas tolesnis šiuo metu teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų teikimas, bet ir siekiama stiprinti specializuotas paslaugas, pvz., reprodukcinės sveikatos, psichikos sveikatos ir fizinės reabilitacijos paslaugas. Sveikatos priežiūros infrastruktūra taip pat remiama statant ligonines Kilise ir Chatajuje. 2019 m. liepos mėn. priėmus Specialiąją priemonę, papildomoms nedidelio masto sveikatos priežiūros infrastruktūros statyboms ir (arba) atnaujinimui skirtas 90 mln. EUR paketas. 2020 m. bus pradėta viešųjų pirkimų procedūra.

Tebekyla susirūpinimas dėl ne savo pradinėje registracijos vietoje gyvenančių arba keliaujančių pabėgėlių galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis – jiems teikiamos tik neatidėliotinos sveikatos priežiūros paslaugos ir atliekamas skiepijimas. Tai turi neigiamą poveikį keliaujantiems pabėgėliams, sezoniniams darbuotojams ir į kitas provincijas persikėlusiems pabėgėliams. Komisija atidžiai stebi politikos pokyčius ir stengiasi paveiktus pabėgėlius pasiekti per SIHHAT mobiliosios sveikatos priežiūros veiklą.

Savivaldybių infrastruktūra

Pagal ES patikos fondo lėšomis finansuojamą ir Jungtinių Tautų vystymosi programos (UNDP) pagrindu įgyvendinamą projektą vykdomos atliekų ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų statybos Kilise, Chatajuje, Gaziantepe ir Šanliurfoje. Be to, siekiant padidinti vietos institucijų pajėgumus reaguoti į neatidėliotinas situacijas, nupirkta ugniagesių transporto priemonių ir teikiama techninė parama. 2018 m. gruodžio mėn. paskelbus kvietimą pareikšti susidomėjimą, tam tikri projektai buvo negalutinai atrinkti finansuoti pagal antrąją dalį. Šie projektai – tai, be kita ko, veiksmai, kuriais gerinamas labiausiai pabėgėlių antplūdžio paveiktose teritorijose teikiamų savivaldybės vandentiekio, nuotekų ir kietųjų atliekų tvarkymo paslaugų prieinamumas ir kokybė, taip

[43] SIHHAT – tai projektas „Sirijos gyventojų, kuriems suteikta laikinoji apsauga, sveikatos būklės ir susijusių Turkijos institucijų teikiamų paslaugų gerinimas“, kuriam Turkijos sveikatos apsaugos ministerija skyrė tiesioginę 300 mln. EUR dotaciją, kad pabėgėliai galėtų naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.

pat mažesnės apimties rekreacinės infrastruktūros komponentas socialinei sanglaudai remti. Pirmoji sutartis su *Agence Française de Développement* buvo pasirašyta 2019 m. gruodžio mėn., o šiuo metu vyksta derybos su kitais įgyvendinimo partneriais.

Būtinieji poreikiai bei socialinė ir ekonominė parama

Šios prioritetinės srities intervenciniais veiksmais siekiama užtikrinti paramą pažeidžiamiausių pabėgėlių būtiniesiems poreikiams patenkinti ir padidinti atsparumą ir gebėjimą pasirūpinti savimi. Taip turėtų būti sudarytos sąlygos mažinti priklausomumą nuo socialinės paramos sistemų skatinant didesnį nepriklausomumą ir pragyvenimo galimybes tiems, kurie turi reikiamus gebėjimus ir įgūdžius.

Pagal Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą (ESSN) – humanitarinės socialinės paramos programą – pažeidžiamiems pabėgėliams kas mėnesį be apribojimų mokamos daugiatikslės piniginės išmokos. 2019 m. gruodžio mėn. duomenimis, pagal šią programą remiama daugiau kaip 1,7 mln. pažeidžiamų pabėgėlių, siekiant patenkinti jų būtinuosius poreikius. Antrasis ESSN etapas turėtų būti įgyvendinamas iki 2020 m. balandžio mėn., o tada turėtų būti pradėta įgyvendinti nauja 500 mln. EUR vertės sutartis (ESSN 3) su Tarptautine Raudonojo Kryžiaus federacija. Taip turėtų būti sudarytos sąlygos iki 2021 m. pradžios pradėti teikti paramą pažeidžiamiausiems pabėgėliams. Pagal Priemonės humanitarinės pagalbos komponentą pagrindiniams poreikiams tenkinti skirta bendra suma yra daugiau kaip 1,8 mlrd. EUR.

Kadangi Sirijos krizė užsitęsė, pagal antrąją dalį atliekamais intervenciniais veiksmais daugiausia dėmesio skiriama socialinės ir ekonominės paramos veiklai ir pragyvenimo galimybių kūrimui. Šio dokumento rengimo metu su Darbo, šeimos ir socialinių paslaugų ministerija deramasi dėl tiesioginės dotacijos, kuria turėtų būti sudarytos sąlygos pažeidžiamiausiems pabėgėliams teikti paramą, panašią į tą socialinę paramą, kuri teikiama pagal Turkijos socialinės apsaugos sistemą. Bendrai įgyvendinant ESSN ir tiesioginę dotaciją, reikia atidžiai koordinuoti ir planuoti įgyvendinimo būdus, kad būtų užtikrinta įvairi sąveika, išvengta dvigubo finansavimo ir užtikrintas laipsniškas perėjimas nuo humanitarinės paramos prie paramos vystymuisi. Ši veikla vykdoma tuo pačiu metu, kai įgyvendinami socialinės paramos projektai pagal pirmąją dalį – iš viso už daugiau kaip 185 mln. EUR. Veikla, apimančia konsultavimą darbo vietų ir profesinio mokymo, mokymo darbo vietose programų ir leidimo dirbti proceso supaprastinimo klausimais, turėtų būti remiami ir pabėgėliai iš Sirijos, ir priimančiosios bendruomenės. Tikslas – padidinti jų įsidarbinamumą ir palengvinti jų galimybes patekti į darbo rinką. 50 mln. EUR projektą įgyvendina Pasaulio bankas, bendradarbiaudamas su Turkijos užimtumo agentūra İŞKUR ir Šeimos, darbo ir socialinių paslaugų ministerija. Be to, bendradarbiaujant su Turkijos Smulkiosios ir vidutinės pramonės vystymo organizacija KOSGEB, verslininkams ir verslininkystės mokymams skirtos mažos dotacijos teikiamos ir pabėgėlių iš Sirijos ir priimančiųjų bendruomenių startuoliams, ir esamiems verslininkams. Dar vienu Pasaulio banko įgyvendinamu projektu remiamas moterų vadovaujamo socialinio verslumo modelio vystymas ir įgyvendinimas – taip siekiama suteikti pažeidžiamoms pabėgėlėms iš Sirijos ir Turkijos gyventojoms galimybes vykdyti pajamas duodančią veiklą.

Pagal antrąją dalį, 2018 m. gruodžio mėn. paskelbus kvietimą pareikšti susidomėjimą, nustatyti keli 465 mln. EUR bendros vertės projektai, įgyvendintini su pagal kriterijus įvertintais subjektais. Planuojama veikla siekiama padidinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių įsidarbinamumą ir įgūdžių ugdymą, pagerinti teikiamas su profesiniu rengimu ir mokymu susijusias paslaugas, rinkos pasiūlos ir paklausos derinimą ir sukurti palankią aplinką verslo augimui, registravimui ir plėtrai. Veikla turėtų būti skirta ir pabėgėliams, ir priimančiosioms bendruomenėms – turėtų būti stengiamasi skatinti socialinę sanglaudą ir kovoti su socialinę įtampą keliančiais stereotipais. Pirmieji du projektai buvo pasirašyti 2019 m. gruodžio mėn. su organizacija *Expertise France* ir Tarptautiniu migracijos politikos vystymo centru (ICMPD).

Lyčių aspektai vykdant Priemonės lėšomis įgyvendinamus projektus

Komisija yra įsipareigojusi įgyvendinti Antrąjį ES lyčių lygybės veiksmų planą (LLVP II) „Keisti mergaičių ir moterų gyvenimą plėtojant ES išorės santykius (2016–2020 m.)“, kuriuo ES išorės veiksmais stiprinama lyčių lygybė ir moterų įgalėjimas. Šiuo klausimu moterų ir mergaičių skatinimas, apsauga ir jų žmogaus teisių įgyvendinimas, lyčių lygybė ir moterų bei mergaičių įgalėjimas yra svarbiausi ES prioritetai ir tikslai, kuriais vadovaujantis įgyvendinami Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės intervenciniai veiksmai.

Konkrečiau Priemonės humanitarinės pagalbos komponentą lemia 2013 m. Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD lyčių aspekto politikos priemonė „Lyčių aspektas teikiant humanitarinę pagalbą: skirtingi poreikiai, pritaikyta pagalba“. Tai reiškia, kad partneriai raginami programos pradžioje atlikti lyčių aspekto analizę, pritaikyti programos projektą ir įgyvendinimą pagal skirtingas tiek vienai, tiek kitai lyčiai būdingas rizikos rūšis ir galimybes ir pateikti atskirų lyčių atžvilgiu gautų rezultatų ataskaitą.

Todėl įgyvendinant visus Priemonės projektus į lyčių problemas atsižvelgiama ir jos integruojamos. Priemonės intervenciniais veiksmais siekiama skatinti suteikti lygias galimybes vyrams ir moterims, berniukams ir mergaitėms. Siekiant tai stebėti, renkami pagal atskiras lytis išskaidyti duomenys. Lyčių aspekto integravimas derinamas su specialiais veiksmais, kurie parengti siekiant užtikrinti pažangą šioje srityje. Priemonė vykdoma su įgyvendinimo partneriais, turinčiais daug patirties įgyvendinant šią koncepciją ir pajėgumų įsitraukti į dialogą su Turkijos valdžios institucijomis. Tai, be kita ko, yra Jungtinių Tautų Vaikų fondas (UNICEF), JT Moterys ir Tarptautinė darbo organizacija (TDO).

Migracijos valdymas

Du šios srities projektai buvo finansuojami Priemonės pirmosios dalies lėšomis. Pagal pirmąjį projektą buvo teikiama ES parama siekiant padidinti Turkijos pakrančių apsaugos tarnybos pajėgumus vykdyti paieškos ir gelbėjimo operacijas. 2018 m. buvo skirtos šešios gelbėjimosi valtys ir 1 081 Turkijos pakrančių apsaugos tarnybos darbuotojas dalyvavo mokymuose humanitarinės pagalbos standartų klausimais. Pagal antrąjį projektą buvo siekiama remti ES ir Turkijos pareiškimo įgyvendinimą – buvo teikiama parama Migracijos valdymo generalinio direktorato atliekamam pabėgėlių grąžinimo iš ES administravimui ir kasdienėms operacijoms 21 užsieniečių sulaikymo centre. Pagal Priemonę padengtos išlaidos, patirtos administruojant 369 Sirijos piliečių ir 1 605 ne Sirijos piliečių grąžinimą (transporto, apgyvendinimo išlaidos), taip pat užsieniečių sulaikymo centro, galinčio priimti 750 asmenų, statybos išlaidos. Pagal projektą buvo dengiamos Turkijoje sulaikytiems ir iš ES grąžintiems neteisėtiems migrantams skirtų vaistų, maisto, higienos reikmenų paketų, drabužių, telefono kortelių išlaidos. Projekto lėšomis taip pat buvo finansuojamas darbo užmokestis 186 darbuotojams, teikusiems paslaugas migrantams 21 užsieniečių sulaikymo centre, t. y., be kita ko, psichologams (24), socialiniams darbuotojams (17), vertėjams žodžiu (54), maisto inžinieriams (15), technikams (43) ir vairuotojams (33). Šis projektas baigtas įgyvendinti 2019 m. gruodžio mėn. Pagal antrąją dalį šiai sričiai nenumatyta skirti jokių specialių biudžeto lėšų.

6. Stebėsena ir vertinimas

Priemonės stebėsenos ir vertinimo sistema sukurta taip, kad būtų laipsniškai plėtojama ir nuolat tobulinama.

Rezultatų sistema

Priemonės rezultatų sistema atspindi pačios Priemonės strateginę programą, konkrečius pagal Priemonę įgyvendinamus veiksmus ir jų logines sistemas. Rezultatų sistema buvo kuriama nuo

2016 m. rugpjūčio mėn. iki 2017 m. kovo mėn., konsultuojantis su pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant Priemonės iniciatyvinį komitetą, atitinkamas Turkijos institucijas ir atitinkamas Komisijos tarnybas. Pirmasis projektas Iniciatyviniam komitetui buvo išdalytas 2017 m. kovo mėn., pakeista redakcija – 2018 m. lapkričio mėn.

Rezultatų sistema buvo toliau peržiūrima siekiant užtikrinti, kad ji būtų atnaujinta ir suderinta su atnaujintomis Priemonės antrosios dalies prioritetinėmis sritimis. Pagrindinis tikslas – sudaryti sąlygas stebėti veiklos rezultatus ir apie juos pranešti tiek pagal visą Priemonę atliktų veiksmų, tiek ir jais pasiektų rezultatų lygmeniu. Galutinis Pakeistos rezultatų sistemos projektas Iniciatyviniam komitetui buvo pateiktas 2019 m. gruodžio mėn.

Stebėsena ir ataskaitų teikimas Priemonės lygmeniu

2017 m. pavasarį buvo pradėta vykdyti stebėsena Priemonės lygmeniu. Stebėsenos duomenis atliktų veiksmų lygmeniu kaupia įgyvendinimo partneriai, atsižvelgdami į įsipareigojimus pagal kiekvieną sutartį. Pirmasis prašymas pateikti stebėsenos duomenis buvo pateiktas 2017 m. gegužės mėn. Vėliau 2017 m. buvo pradėti trys ataskaitų teikimo ciklai. Ataskaitų ciklai tęsėsi 2018 ir 2019 m.; jais remiantis, du kartus per metus buvo išleidžiamos Priemonės stebėsenos ataskaitos, naujausia stebėsenos ataskaita apima laikotarpį iki 2019 m. birželio mėn.[44]

Pirmieji duomenų rinkimo ciklai buvo suplanuoti kaip bandomieji rezultatų sistemos atliktų veiksmų rodiklių etapai. Jie padėjo įgyvendinimo partneriams susipažinti su Priemonės stebėsenos ir ataskaitų teikimo reikalavimais ir patikrinti siūlomų rodiklių tinkamumą. Svarbu pažymėti, kad sutartys dėl didelės Priemonės veiksmų portfelio dalies buvo sudarytos 2017 m. pabaigoje ir kad atitinkami veiksmai pradėti įgyvendinti 2018 m.

Įgyvendinimo partneriai, naudodamiesi vienu bendru stebėsenos šablonu, duomenis apie atitinkamus Priemonės rezultatų sistemos rodiklius teikia perkančiosioms organizacijoms, t. y. ES delegacijai Turkijoje, ES regioniniam patikos fondui, sukurtam reaguojant į krizę Sirijoje, ir Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD. Duomenis konsoliduoja kiekviena perkančioji organizacija, jie teikiami Priemonės sekretoriatui kaupti ir analizuoti. Procesas techniškai palaikomas pasitelkiant vidinę IT priemonę (Priemonės stebėsenos platformą), kuri suteikia galimybę automatiškai agreguoti, analizuoti ir vizualizuoti duomenis. Priemonės stebėsenos platformos pagrindinės funkcijos buvo pristatytos 2019 m. gruodžio mėn. Iniciatyvinio komiteto posėdyje.

Techninė pagalba stebėsenai

2017 m. gegužės mėn. buvo priimtas pirmasis Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės stebėsenos, vertinimo, audito ir ryšių palaikymo paramos priemonės. Taip buvo sudarytos sąlygos atlikti techninės pagalbos, skirtos Priemonės stebėsenai veiksmų, sutarčių ir Priemonės lygmeniu remti, viešuosius pirkimus. Sutartis dėl techninės pagalbos stebėsenai buvo pasirašyta 2018 m. sausio mėn. ir dabar įgyvendinama. Paskirtą užduotį sudaro dvi atskiros dalys. Pirmoji dalis – parama Priemonės lygmeniu vykdomai stebėsenai ir ataskaitų teikimui. Ji apima tokius procesus kaip periodinė rezultatų sistemos peržiūra ir pagrindinių ir siektinų verčių, rodiklių skaičiavimo metodų ir susijusių gairių peržiūra. Techninės pagalbos grupė taip pat atsakinga už paramą Priemonės sekretoriatui, teikiamą rengiant stebėsenos duomenų, kas ketvirtį renkamų naudojantis Priemonės stebėsenos platforma, pirmojo lygio analizę ir pusmetines Priemonės stebėsenos ataskaitas. Antroji užduoties dalis – parama ES delegacijai, kad ji stebėtų Priemonės

[44] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/facility_results_framework_monitoring_report.pdf

lėšomis pagal vystymosi komponentą finansuojamus veiksmus ir (arba) sutartis, t. y., be kita ko, tikrintų duomenis atlikdama nuolatines arba *ad hoc* stebėsenos misijas. Iš tikrųjų, atsižvelgiant į kai kurių Priemonės intervencinių veiksmų mastą ir geografinę vykdomos veiklos aprėptį, Delegacijai reikalinga parama patikrinimams vietoje atlikti. Iki 2019 m. gruodžio mėn. pabaigos buvo užbaigtos 135 stebėsenos misijos: Rezultatų stebėsenos (ROS) misijų ekspertai atliko šešias rezultatų stebėsenos misijas, techninės pagalbos grupė – 31 misiją, o atitinkami ES delegacijos programų vadovai – 98 patikrinimus vietoje ir (arba) stebėsenos misijas. Daugiau kaip 28 proc. visų šių stebėsenos misijų objektas buvo tiesioginės dotacijos Švietimo ir Sveikatos apsaugos ministerijoms ir Migracijos valdymo generaliniam direktoratui.

2019 m. lapkričio mėn. Komisija priėmė antrąją paramos priemonę, kad ji papildytų pagal pirmąją paramos priemonę pasiektus rezultatus, šių rezultatų būtų toliau siekiama ir būtų remiamasi jau pasiektais rezultatais. Priemonės humanitarinės pagalbos komponentas stebimas laikantis atitinkamų nuostatų. Stebėti visus pagal humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planus (HPĮP) finansuojamus veiksmus ėmėsi Turkijoje dirbantys Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD darbuotojai ir regioninis šio GD biuras Amane, taip pat stebėsenos vizitus atliko būstinės darbuotojai. Iki 2019 m. gruodžio mėn. pabaigos buvo užbaigtos 177 projektų lygmens stebėsenos misijos. Be to, pagal pirmąją dalį ataskaitoje taip pat buvo pateikti ne tik rezultatų sistemos rodikliai, kuriuos Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD partneriai ataskaitose nurodo kas ketvirtį, bet ir apsaugos prioritetinės srities rodikliai, šie rodikliai taip pat buvo įtraukti į tą pačią Priemonės lygio stebėsenai atlikti naudojamą stebėsenos platformą. Pagal Pakeistą rezultatų sistemą buvo sukurta tiesioginė apsaugos prioritetinė sritis ir visi atitinkami humanitarinės pagalbos komponento rodikliai buvo integruoti į vieną Priemonės lygmens sistemą.

Vertinimas

Priemonės intervenciniai veiksmai vertinami trimis skirtingais lygmenimis: atliekami veiksmų lygmens vertinimai, Priemonės portfelio vertinimai ir kiti su Priemone susiję vertinimai. Penki Priemonės veiksmų ir portfelio lygmenų vertinimai ir šeši su Priemone susiję vertinimai yra užbaigti arba šiuo metu atliekami. 2018 m. gruodžio mėn. Komisija pradėjo strateginį Priemonės laikotarpio vidurio vertinimą. Jį pradėta atlikti 2019 m. kovo mėn. Atliekant šį vertinimą siekiama nustatyti Priemonės indėlį prioritetinėse švietimo, sveikatos priežiūros, socialinės ir ekonominės paramos ir migracijos valdymo srityse nuo 2016 m. iki 2019–2020 m. Tai turėtų būti atitinkamoms Komisijos tarnyboms, Priemonės iniciatyviniam komitetui, kitiems suinteresuotiesiems subjektams ir plačiajai visuomenei skirtas nepriklausomas Priemonės veiklos rezultatų vertinimas, kuriame ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas jos tarpiniams rezultatams, juos palyginant su Priemonės tikslais. Vertinimu taip pat siekiama apibendrinti įgytą patirtį ir pateikti rekomendacijų, kaip tobulinti dabartinius ir būsimus Priemonės veiksmus.

7. Auditas

2018 m. lapkričio mėn. paskelbus Europos Audito Rūmų specialiąją ataskaitą dėl Priemonės[45], Komisija įgyvendina joje išdėstytas rekomendacijas. Didelė pažanga pasiekta įgyvendinant visas rekomendacijas, ypač siekiant užtikrinti didesnį pagal Priemonę finansuojamų veiksmų tarpusavio papildomumą, sumažinti netiesiogines paramos išlaidas ir parengti perėjimo strategiją.

[45] https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_LT.pdf

8. Ryšių palaikymas ir matomumas

Nuo pat Priemonės įgyvendinimo pradžios matomumas ir ryšių palaikymas buvo pagrindiniai prioritetai. Priemonė svarbi parodant, kad ES nuolat tvirtai remia pabėgėlius ir priimančiąsias bendruomenes Turkijoje. 2017 m. ryšių palaikymo strategija ir toliau yra bendra veiklos ryšių palaikymo srityje sistema, kuria siekiama didinti Priemonės lėšomis finansuojamų veiksmų matomumą.

Renginiai ir ceremonijos

2019 m. įvyko keli renginiai, kuriais buvo pažymėti svarbūs Priemonės orientyrai, taip pat įgyvendinimo partnerių organizuojami renginiai, kuriais buvo pradėti projektai įvairiuose sektoriuose. Tai, pavyzdžiui, Pasaulio banko organizuota mokyklos atidarymo ceremonija, Solidarumo su prieglobsčio prašytojais ir migrantais asociacijos (ASAM) surengti žiniasklaidos mokymai, novatoriška *Agence Française de Développement* (AFD) surengta Priemonės lėšomis finansuojamos Chatajaus valstybinės ligoninės atidarymo ceremonija ir ES patikos fondo lėšomis finansuojamų universiteto studentų mokslo baigimo ceremonija. Visuomenės dėmesio sulaukė įvairūs kiti ES delegacijos organizuojami renginiai, pvz., per konferenciją Sirijos klausimais surengtas koncertas „Ateities harmonija“; sudaryta „ES ir Turkijos solidarumo grupės“ futbolo komanda, dalyvavusi U12 Izmyro taurės futbolo turnyre[46]; Pasaulio pabėgėlių dieną surengta nuotraukų migracijos tema paroda. Priemonė taip pat buvo pristatyta per 2019 m. gruodžio mėn. pabaigoje Ženevoje vykusį Pasaulio pabėgėlių forumą. Be to, ES delegacija, Konijos savivaldybė, ES ambasadoriai ir Nacionalinio švietimo ministerijos atstovai dalyvavo naujo mokyklos pastato, pastatyto pagal „Atsparumui stiprinti skirtos švietimo infrastruktūros projektą“, atidaryme[47].

ES humanitarinės pagalbos partneriai visoje Europoje įgyvendino keletą ryšių palaikymo veiksmų, informuodami ES piliečius apie ES paramą pabėgėliams Turkijoje. Pavyzdžiui, Pasaulio maisto programos vykdytojai, vykdydami Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemos (ESSN) programos ryšių palaikymo veiklą, 2019 m. liepos–rugsėjo mėn. Strasbūro geležinkelio stotyje surengė parodą. Parodoje buvo eksponuojami 52 meno kūriniai, kuriuos sukūrė Turkijoje vykdomos ESSN programos paramos gavėjos – dvylika moterų iš Sirijos. Iš pradžių ši paroda buvo surengta 2018 m. Ankaroje ir Stambule ir sulaukė didelio žiniasklaidos dėmesio. UNICEF surengė pagal Neformaliojo švietimo programą Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD finansuojamą fotografijų parodą „Ateities svajonės“. Šioje parodoje, kuri buvo surengta per 2019 m. gegužės mėn. Paryžiuje vykusį Prancūzijos ekonomikos, socialinių ir aplinkosaugos reikalų tarybos susitikimą, buvo eksponuojamos Turkijos ir Sirijos paauglių darytos nuotraukos. ES humanitarinės pagalbos partneris *Diakonie* 2019 m. organizavo parodas keliose Vokietijos vietovėse, t. y. Berlyne ir Hanoveryje. Šis partneris taip pat vykdė informacinio ekrano kampaniją per Dortmunde vykusias Vokietijos evangelikų bažnyčios dienas.

Žiniasklaidos dalyvavimas

Priemonės humanitarinės pagalbos programos 2019 m. buvo minimos daugiau kaip septyniasdešimtyje svarbių tarptautinių spausdintų ir audiovizualinių pranešimų. Be to, vieną žiniasklaidos atstovų kelionę į Turkiją suorganizavo Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD, o dvi – ES humanitarinės pagalbos partneriai. Kiti 2019 m. žiniasklaidos

[46] https://www.avrupa.info.tr/en/news/eu-delegations-eu-tr-solidarity-team-won-hearts-u12-izmir-cup-9452
[47] https://www.avrupa.info.tr/en/eu-and-member-states/eu-delegation-turkey-konya-governorship-eu-ambassadors-and-representatives

renginiai – ES delegacijos suorganizuota Europos žurnalistams skirta spaudos atstovų kelionė, per kurią žurnalistai aplankė Priemonės projektų įgyvendinimo vietas Stambule[48]. Be to, už humanitarinę pagalbą ir krizių valdymą atsakingas Komisijos narys 2019 m. sausio mėn. apsilankė Turkijoje ESSN programos paramos gavėjų skaičiui pasiekus 1,5 mln. Apie vizitą pranešė daugiau kaip dešimt nacionalinių dienraščių ir spaudos agentūrų ir daugiau kaip 100 skaitmeninių leidinių.

Audiovizualinės medžiagos naudojimas Priemonės veiklai pristatyti buvo svarbi bendros ryšių palaikymo strategijos dalis. Įgyvendinimo partneriai buvo raginami remiantis pasakojimais apie žmonių patirtį kurti vaizdo įrašus apie tai, kaip jie įgyvendino savo projektus. 2019 m. JT agentūros, ministerijos ir NVO parengė beveik 50 vaizdo įrašų. Dešimt TV reportažų buvo transliuojami Turkijoje nacionaliniu TV kanalu, juose žmonių patirties aspektais buvo aptariami įvairūs Priemonės lėšomis vykdomi projektai. Taip pat vyko pokalbiai su Turkijos pareigūnais. ES delegacijos *Youtube* kanale buvo sukurtas grojaraštis, kuriame sugrupuotos TV programos „Hepsi Gerçek“[49].

Priemonės projektus nuolat populiarina ES delegacijos ir Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD atstovų Turkijoje informacinės ir ryšių palaikymo grupės. Šiuos projektus plačiai nušvietė didieji tarptautiniai transliuotojai, tarp jų – *TRT World*, *Reuters*, *Deutsche Welle*, agentūra *Anadolu* ir kiti. Prasidedant naujiems 2019 m. mokslo metams buvo rodomos TV reklamos, daugiausia apie infrastruktūros projektus švietimo sektoriuje. Su humanitarinėmis programomis susijęs turinys nacionalinėje žiniasklaidoje buvo skelbiamas bent 200 kartų.

2019 m. Komisija parengė aštuonis pranešimus spaudai apie Priemonę, o ES delegacija Ankaroje paskelbė dešimt pranešimų vietoje. Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD humanitarinės pagalbos partneriai 2019 m. paskelbė penkis vietos pranešimus spaudai. Humanitarinės pagalbos partneriai ir ES darbuotojai parengė dešimt pasakojimų tinklaraščiuose, jie buvo plačiai skleidžiami per partnerių organizacijų kanalus, Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD ir Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD socialinę žiniasklaidą ir vietines ES socialinės žiniasklaidos paskyras Turkijoje[50].

9. Išvados ir tolesni veiksmai

2019 m. buvo padaryta svarbi pažanga sutelkiant Priemonės lėšas. Buvo įsipareigota skirti visą Priemonės veiklos paketą, iš jo dėl daugiau kaip dviejų trečdalių buvo sudarytos sutartys ir daugiau negu pusė buvo išmokėta. Pagal Priemonę Turkijoje ir toliau buvo teikiama labai reikalinga pagalba pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms. Tolesni veiksmai, be kita ko:

- *toliau veiksmingai įgyvendinti visus pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms skirtus projektus, laikantis patikimo finansų valdymo principų;*
- *toliau taikyti stebėsenos sistemą;*
- *toliau plėtoti ryšių palaikymo veiklą;*
- *2020 m. pavasarį ir rudenį surengti Priemonės iniciatyvinio komiteto posėdžius.*

[48] https://www.avrupa.info.tr/en/news/european-journalists-visited-eu-funded-facility-projects-istanbul-9976 https://www.avrupa.info.tr/en/news/european-journalists-visited-eu-funded-facility-projects-hatay-9453

[49] https://www.youtube.com/watch?v=CkMvDJh-478&list=PLw5V7dmdvArQfuY4PNvcy-9BAlw_dslsN

[50] ES delegacija padarė 49 įrašus tinkle *Instagram*, 77 – *Facebook* ir 189 – *Twitter*. Tinkle *Facebook* šie įrašai buvo peržiūrėti 141 000 kartų, tinkle *Twitter* – 1 mln. kartų.